

Zwedenreis 2006

Een vogelreis door zuidelijk Zweden

Kees Verweij.

Op zondag 30 april jl. trokken we met de caravan richting Zweden. Twee jaar geleden hebben we deze reis ook al eens gedaan, maar toen waren we eerder in de tijd om vooral de Kraanvogels te kunnen zien. Op dat moment misten we echter een groot aantal andere vogels, die nog niet van uit het zuiden binnengekomen waren. Nu waren we drie weken later, zodat we goede hoop hadden ze alsnog te zien.

Het eerste doel was een grote baai aan de westkust bij Varberg, Getterön geheten. Aan deze baai lag een mooi bezoekerscentrum, van waaruit je het gehele drassige gebied goed kon overzien. Een bijzonderheid voor dit gebied is een behoorlijke broedkolonie met Kluten. Voor Nederland misschien niet zo bijzonder, maar daar zijn ze er wel een beetje trots op. Dat zelfde geldt ook voor de Grutto, die daar met enkele paren broedt. In ons land kun je ze overal nog wel zien, maar daar was iedere Zweed, die we tegenkwamen, vol enthousiasme over de Grutto's. Voor onze begrippen waren daar niet zoveel verrassingen. De eigenlijke verrassingen voor ons zaten meer achter het bezoekerscentrum zoals een luid zingende Noordse Nachtegaal en een vrij groot aantal Geelgorzen.

Een paar keer hebben we op een in zee stekend schiereiland naar zeetrek gekeken. We zagen zeer veel Eidereenden langstrekken, maar duikers zoals de Parelduiker hebben we maar enkele gezien. Men vertelde, dat de wind voor de zeetrek niet uit de goede hoek kwam. Wat er trok, trok behoorlijk ver uit de kust langs. Leuke waarnemingen waren verder een Kuifaalscholver en enkele Jan van Genten.

Ter afwisseling zijn we vanuit Varberg, dat op zich ook een leuk stadje is, een dagje naar Göteborg geweest. Een mooie stad met vele bezienswaardigheden. Een aardige verrassing was een groot schilderij van Berckheide uit de 17^e eeuw in het Konstmuseet, waarop onze zo vertrouwde Oude St. Jeroenskerk levensgroot was afgebeeld. Dan voel je je toch weer een beetje thuis.

De volgende etappe was het Natuurgebied Store Mosse, ongeveer 120 km. landinwaarts. Het bestaat voor een groot gedeelte uit uitgeveend moerasgebied. Er doorheen lopen enkele knuppelpaden, zodat je in het moeras toch droge voeten kunt houden. Het gebied staat bekend om zijn vele Korhoenders, die vooral 's morgens heel goed te horen waren. De baltsplek was helaas niet

te bereiken, zodat je ze bijna niet in beeld kreeg. Wel troffen we enkele keren vrouwtjes langs de paden aan. Voor de Goudplevieren waren we misschien wat aan de late kant, maar hun roep was hier en daar nog duidelijk te horen. Ook hebben we er nog een paar zien rondvliegen. Veel talrijker waren de Bosruiters, die overal op paaltjes of struikjes hun bijzondere roep lieten horen. We hadden het geluid nog nooit zo gehoord en het duurde even, voordat we erachter kwamen, dat het helle geluid van deze Bosruiters afkomstig was.

Natuurreservaat Store Mosse

Midden in het gebied ligt een nieuw bezoekerscentrum, waar men alle informatie over dit gebied kan krijgen. Niet ver daar vandaan staat een hoge uitkijktoren, die een prachtig uitzicht biedt over een uitgestrekt ondiep meer met vele eilandjes. We zagen verschillende Kraanvogels rondlopen. Daartussen zaten wel meer dan 20 Zomertalingen en een groot aantal andere eenden zoals Pijlstaarten, Brilduikers, Slobeenden e.d. Ook zagen we broedende Wilde Zwanen zitten met hun karakteristieke gele snavels. Hun kenmerkend getrompetter was veelvuldig te horen. Andere "trompettisten" waren de vele Canadese Ganzen, die ook duidelijk bleek gaven van hun aanwezigheid. Bijzonder leuk was het grote aantal Kemphanen, dat zich daar had verzameld. Zo nu en dan stonden de mannetjes inderdaad als "Kemphanen" tegenover elkaar. Rond dit meer loopt nog een interessant wandelpad van niet minder dan 17 km. We hebben dit pad niet in zijn geheel bewandeld, maar niettemin deden we enkele leuke waarnemingen als een Goudvink, een Gele Kwikstaart een Steenarend en tal van andere vogels als Zwarte Mezen Kuifmezen, Bonte

Vliegenvangers, Zwarte Spechten enz. Opvallend zijn de vele Kramsvogels, die overal hun harde, luidruchtige roep laten horen. Dan zijn de Koperwieken veel bescheidener en melodieuzer.

Wat de zoogdieren betreft zijn we enkele malen 's avonds op pad gegaan om Elanden te zoeken. Dit lukte eigenlijk vrij snel, want vooral tegen de tijd, dat het donker begint te worden, komen zij uit de bossen tevoorschijn en stropen ze graslandjes af. Het zijn toch hele indrukwekkende beesten, minstens zo groot als een paard! Ook Reeën kwamen we heel veel tegen en eenmaal kruiste een Das ons pad.

Het volgende doel was Hornborgasjön, dat ongeveer 130 km. hoger ligt en wel tussen het Väner- en Vätternmeer. Een aantal jaren geleden zijn er maatregelen genomen om dit meer zoveel mogelijk in zijn oorspronkelijke staat te herstellen. Verder staat dit gebied bekend als een belangrijke tussenstop voor Kraanvogels. Twee jaar geleden waren we daar al omstreeks half april en toen zaten daar ruim 10.000 Kraanvogels vlak bij elkaar. Nu waren ze verder doorgetrokken naar hun broedplaatsen. Nu liepen er nog maar zo'n 80 in totaal rond.

Op en rond dit meer broeden liefst 5 futensoorten. De Kuifduiker zagen we voor het eerst in een klein meertje in een nabij gelegen groeve. Verder ontdekten we een kleine broedkolonie van de Geoorde Fuut te midden van een Kokmeeuwenkolonie. Daaromheen zwommen ook de ons bekend Futen rond. Van een paar Denen kregen we de tip om even verder richting Stenstorp te gaan, waar in een klein meertje naast een boerderij alle vijf futensoorten zouden broeden. We vonden dit meertje, nauwelijks de helft van de vijver in Leeuwenhorst, en inderdaad, we ontdekten alle vijf soorten. Twee ervan zoals de Dodaars en de Roodhalsfuut, hadden we nog niet eerder gezien, maar hier konden we ze heel mooi bekijken. Het zou hier te ver voeren alle soorten te vermelden, die we rond dit meer hebben gezien, maar een opvallende waarneming was een groep van ruim 200 Gele Kwikstaarten, die steeds maar in het rond vlogen. Kennelijk waren zij uit op de vele muggen, die plotseling in grote getale uit het meer omhoog kwamen.

Inmiddels hadden we gehoord, dat boven het meer bij de plaats Skövde in een oude groeve een Oehoe zat te broeden. Daar moesten we op af, want de kans om een grote levende Oehoe in het wild te zien is bepaald niet groot. Na enig vragen en zoeken wisten we deze groeve te bereiken en speurden we de wand aan de overkant af. En jawel...op een gegeven moment kwam hij op een richel wat omhoog zitten en zat hij ons lekker aan te staren. Dan merk je pas hoe groot zo'n Oehoe is.

Onze Bosuil of Kerkuil gaat daar wel twee of driemaal in.

Na zo'n weekje trokken we weer verder richting Örebro. Ons doel was daar een betrekkelijk klein natuureservaat, Kvismaren genaamd. Ook dit gebied staat bekend als een tijdelijke pleisterplaats voor Kraanvogels. Toen wij daar aankwamen hoorden en zagen we verschillende Kraanvogels, want er broeden daar ook een behoorlijk aantal paren.

Kvismaren is ook heel bekend vanwege zijn vele watervogels. Op het water zagen we weer veel verschillende eendensoorten en ook daar weer alle futensoorten. Opvallend was het betrekkelijk grote aantal Paapjes, een vogelsoort, die in ons land nauwelijks nog broedt. In Store Mosse hadden we daar ook al zo veel gezien.

Verdere bijzonderheden daar zijn broedende Zee- en Visarenden, die we daar ook heel mooi hebben kunnen bekijken. Aan de oostkant van dit reservaat ligt nog een prachtig bos, Sörön genaamd, met werkelijk eeuwenoude Linden, Eiken en Essen. Bijzonder fraai was de onderbegroeiing, die vooral uit Witte- en Gele Bosanemomen bestaat. Daartussen vonden we nog Zevenster, Schubwortel, Klaverzuring enz.

De volgende stop binnen onze zwerftocht betrof een camping vlak bij het beroemde kasteel Skokloster, dat op een schiereiland is gelegen

tussen Uppsala en Stockholm. Deze beide plaatsen wilden we ook bezoeken en zijn vanuit deze standplaats gemakkelijk te bereiken. Bovendien was deze camping heel mooi aan een groot meer gelegen temidden van uitgestrekte en gevarieerde bossen.

Na aankomst maakten we 's avonds een eerste rondje en het viel ons op, dat er regelmatig boven onze hoofden Houtsnippen hun baltsvlucht uitvoerden. Hun "sjiepen" en "knorren" was zeer regelmatig te horen. 's Morgens zijn we een paar keer de bossen ingewandeld en we kregen een aantal leuke soorten te zien en te horen zoals de Appelvink, de Goudvink, de Bosgors, de Gekraagde Roodstaart, de Kruisbek, de Kuifmees, de Kleine Vliegenvanger en zowaar een Winterkoning, die we daar nog nauwelijks gehoord hadden.

Kuifmees

Ook hier weer een groot aantal Geelgorzen. Aan de overzijde van het meer hoorden we regelmatig Grote Karekieten zingen en toen we daar nog eens langsliepen zagen we een paartje Kleine Bonte Spechten in en uit een oude Eikenboom vlogen. Het weer speelde ons op dat moment parten (veel regenbuien), maar als alternatief konden we vlak in de buurt het prachtige kasteel Skokloster en het oude historische plaatsje Sigtuna bezichtigen.

De oude universiteitsstad Uppsala is zeker een bezoek waard met zijn tal van oude imponerende universiteitsgebouwen en zijn botanische tuin. Deze stad stond al min of meer in het teken van de viering van de 300-jarige geboortedag van Linnaeus in 2007. We hebben daar zijn botanische tuin en zijn buitenverblijf, even buiten de stad te Hammarby, bezocht. Het spreekt voor zich, dat we ook Stockholm niet over konden slaan al was het alleen maar om het oude schip De Vasa, dat in 1628 in de haven van Stockholm verging, maar in 1961 weer boven water is gehaald, te bezichtigen.

Het Tåkernmeer stond ook nog op ons verlanglijstje. De bekende Zweedse natuurvorser Bengt Berg heeft over dit meer een bijzonder aardig boekje geschreven. In een antiquariaat op Öland wisten we naderhand dit boekje te bemachtigen.

We logeerden daar een week op een leuke en ruime camping in Ödeshög, even ten zuiden van het Tåkernmeer. Alleen de naam al, de "Klockargårdsängenscamping", moest heel veel beloven.

Tåkern is ondermeer bekend om zijn vele Roerdompen, die er broeden. Verder broeden er heel wat verschillende eendensoorten, waaronder Zomertalingen en Pijlstaarten. Een opvallende waarneming was een paartje Poelruiters, die iets groter ogen dan Watersnippen. Omdat daar ook zoveel Watersnippen zaten konden we ze goed met elkaar vergelijken. Verder is dit meer een van de weinige plaatsen waar Baardmannetjes voorkomen en broeden. We hebben ze even kunnen zien en nog veel duidelijker kunnen horen. Verder broeden er Visarenden, die we geregeld zagen overvliegen. Er zouden ook nog Buidelmezen broeden, maar de kans hierop, zo vertelde men ons was niet zo groot, omdat dit jaar voor Buidelmezen hier niet zo succesvol was geweest.

Vlak naast het Tåkernmeer ligt het natuurreservaat de Omberg, een hoog oprijzende heuvelrug van kalksteen. We waren helaas wat te vroeg voor de orchideeën, omdat het voorjaar ook in Zweden behoorlijk koud was geweest. Sommige plekken zouden bijvoorbeeld vol moeten staan met Vliegenorchissen, maar dat was nu nog niet het geval.

In dit reservaat ligt een bijzonder aardig informatiecentrum, waar allerlei gegevens over dit gebied in de vorm van een tentoonstelling, bibliotheek e.d. te vinden zijn. Op en rond het parkeerterrein van dit centrum zagen we tot twee maal toe een Notenkraker overvliegen, terwijl we op de achtergrond een Zwarte Specht zijn jongen hoorden voeren. De leukste waarneming daar was een Roodmus, die zijn karakteristieke zang ("please to meet you") heel duidelijk liet horen en zich vervolgens aan ons ook heel duidelijk liet zien.

De laatste etappe was het eiland Öland, waar we al enkele malen eerder geweest zijn. Niettemin blijft dit eiland, dat met een kilometerslange brug met het vasteland verbonden is, steeds weer boeien en voor verrassingen zorgen.

We kozen ook ditmaal weer voor de meest zuidelijke camping op het eiland, niet zo ver van het zuidelijkste puntje Ottenby verwijderd.

Het voordeel hiervan is, dat dit punt gemakkelijk per fiets te bereiken is. Verder ligt deze camping

bijna tegen een oud eikenbos aan, waar ook allerlei leuke waarnemingen gedaan kunnen worden, zeker in de trektijd.

Rond de vuurtoren zijn verschillende observatiepunten, waar je zeker 's morgens vele eenden (vooral Eidereenden) kan zien langstrekken.

Langs de rotsachtige kust zijn allerlei steltlopers als Tureluur, Wulpen, Bontbekplevieren, Steenlopers enz. zeker geen zeldzaamheid. Verder lagen er op kleine rotsen, die overal uit het water uitsteken, Grijs Zeehonden te zonnen.

Op het moment, dat wij daar waren, was de voorjaarsstrek al goeddeels voorbij, maar nog steeds werden in het ringstation, dat vlak bij de vuurtoren ligt, trekvogels geringd.

Het bos naast de camping was verschillende malen voor ons een ideale uitvalsbasis. Je staat er versteld van het aantal Grauwe Klauwieren, Paapjes, Geelgorzen, Tapuiten enz. Een nest met net uitgevlogen Boomklevers zie je ook niet elke dag. Een hoogtepunt was het feit, dat we vanaf een uitkijktoren de enige Wielewaal, die in Zweden broedt, zagen en hoorden zingen.

Dat dit toch een behoorlijke treffer is hoorden we later van enkele Zweedse vogelaars, die veel meer moeite hebben moeten doen om hem in het vizier te krijgen. Het kon niet op, want zo'n 50 meter verderop zagen we bij een nestkastje een Withalsvliegenvanger in en uit vliegen. Het

mannetje zat boven in de boom en liet daar zijn tweetonige ijle liedje horen, dat toch wel behoorlijk verschilt van de gewone Bonte Vliegenvanger.

Ook de flora op Öland is zeker de moeite waard. Het eiland zelf is eigenlijk niet meer dan een heel oud kalksteenplateau, dat langzaam uit zee omhooggekomen is. Juist dit kalksteen, dat in Zweden maar op enkele plaatsen aan de oppervlakte komt, vormt een ideale ondergrond voor allerlei bijzondere planten.

Het ging ons in dit geval om nog eens de Vlierorchissen te vinden, zoals ik die 20 jaar geleden in grote overvloed nabij de Camping Eriksöre gevonden had, toen we met een groot aantal leden van onze Vereniging daar een soort voorjaarskamp hadden.

De camping was er nog steeds, maar was niet meer te vergelijken met de camping van toen. Grote sanitaire ruimten, winkels, ontspanningsruimten e.d. Het knusse van toen was geheel verdwenen. Bovendien was de plek, waar we toen de eerste tientallen Vlierorchissen vonden, nu veranderd in een strand met ruimte voor surfers enz. Ook kon je niet meer langs de kustlijn wandelen, want alles was dichtgezet met struiken. Kortom een behoorlijke teleurstelling.

Teruggekeerd op de camping liet een Zweeds echtpaar, dat naast ons stond, via zijn digitale camera enkele opnamen van Vlierorchissen zien, die hij niet zover van de camping had gevonden. Hij legde ons de plek uit en we gingen meteen de volgende morgen op zoek.

Even ten noorden van de camping ligt het schilderachtige plaatsje Näsby. Halverwege dit plaatsje sloegen we een klein weggetje linksaf in de richting van een karakteristieke Ölandse houten graanmolen. In de verte zagen we zowel links als rechts van het weggetje al heel wat orchideeën staan

Het ging hier vooral om Soldaatjes, Mannetjesorchissen, Harlekijnen en enkele Aangebrande Orchissen. Maar nog geen Vlierorchissen! Maar na enige zoeken zagen we toch de eerste, die prachtig geel bloeide. Ineens zagen we ze op allerlei plaatsen tussen de struiken tevoorschijn komen. Het wonderlijke van deze orchidee is, dat je ze in heel verschillende kleuren kan tegenkomen. Zo bloeien ze, zoals gezegd in het geel, maar ook in het roze, donkerrood of soms gemengd in het rood en het geel. Kortom er is er geen een hetzelfde, zodat je geneigd bent te denken, dat je daar met allerlei verschillende orchideeën te maken hebt.

Een waardige afsluiting van de reis wordt gevormd door de ontdekking van de Sperwergrasmus, die op Öland zijn meest westelijke verblijf- en

broedplaats heeft. Er zou er eentje in het bos bij de camping broeden, maar waar? Dan is het makkelijk, dat er op de camping nog wat andere Zweedse vogelaars waren, want enkele van hen konden ons de plek ongeveer aanduiden. Bij onze zoektocht ontmoetten we nog andere vogelaars en gezamenlijk probeerden we deze Sperwergrasmus te ontdekken. We hadden de moed al bijna opgegeven, toen we ineens boven een hoge struik aan de rand van het bos een flinke Grasmus omhoog zagen vliegen. Het verschil met een gewone Grasmus is in de eerste plaats de zang, die toch wel behoorlijk luider is. Als je verder goed kijkt kun je de gestreepte tekening op zijn borst

onderscheiden, maar toch is deze gestreepte dwarstekening niet altijd even duidelijk, zoals die in de handboeken afgebeeld staat. En dan de gele ring om het oog, die we ook duidelijk konden zien. Rest ons nog even te vermelden, dat we vaak zowel bij het begin als bij het einde van onze tochten nabij de camping uitgeleide werden gedaan door zowel een Kwartelkoning als een Kwartel. Heerlijke geluiden!

Dit is nog maar een flauwe afspiegeling van alles, wat we daar gezien hebben. We konden ook ruim de tijd nemen, want we zijn bij elkaar ruim 6 weken op pad geweest. Een heel fijne ervaring.

Gezien op internet

Als secretaris van onze vereniging surf ik vaak door de digitale wereld en zie ik vaak leuke, nuttige of handige internetsites waar ik u graag in het vervolg op wil wijzen. Misschien zijn er sites bij die u al lang kent of gebruikt, maar voor anderen zijn deze hopelijk weer nieuw. Heeft u een site die u met ons wilt delen mail hem dan even naar mijn e-mailadres c.schrameijer@planet.nl en ik zal hem de volgende keer vermelden.

Ik wilde beginnen met de site van http://www.ivnvechtplassen.org/ivn_vogels Op deze site zijn heel veel Nederlandse vogels en planten te vinden te veel om op te noemen, ook geluiden en vindplaatsen zijn prima te vinden. Let wel als u het adres intypt op het laatste streepje dit moet onderaan staan anders werkt hij niet.

Ook een aanrader is de site van Nico de Haan , <http://www.vogelskijken.nl>

Hier is het niet alleen mogelijk om de belevenissen van Nico in vogelrijk Nederland te volgen. Ook biedt hij de mogelijkheid om via een wekelijkse e-mailcursus vogels te leren herkennen.

Zowel de beginnende enthousiasteling als de meer gevorderde vogelaar kan middels een proefles kijken of het wat voor hem is.

Op de site <http://www.vogelkijkhut.nl> zijn alle interessante vogelplekken van Nederland online in kaart gebracht. Nu kun je altijd op zoek gaan naar een voor jouw geschikte locatie in de buurt van je huis of je vakantieadres.

Een andere leuke site is die van <http://www.vogeldagboek.nl>

Op deze site, waar je je gratis voor kunt aanmelden, krijg je schitterende foto's en het laatste nieuws wat er in de omgeving van de Starrevaartseplas te zien is.

Als lid van de VAN (vereniging amateur natuurfotografen) wilde ik u elke keer een site van een VAN fotograaf geven die schitterende foto's maakt. Deze keer is het de site van Gerard Oostermeijer, <http://www.oostermeijerphotography.nl/> Deze fotograaf werkt graag in zwart –wit beelden en is erg goed in landschappen.

Veel plezier met het surfen.